

УДК 598.2

АНАЛІЗ СТАНУ ТА ЗАСЕЛЕННЯ ШТУЧНИХ ГНІЗДІВЕЛЬ ПТАХАМИ У ЛІСОВИХ НАСАДЖЕННЯХ ОКОЛИЦЬ м. ЖИТОМИРА

О. О. Кратюк¹, О. Л. Кратюк²

¹ Денишівська ЗОШ І-ІІІ ст. імені академіка В. Г. Бондарчука, вул. Садова, 5, Дениші, Житомирська область, 12422, Україна;

² Житомирський національний агроекологічний університет, бульвар Старий, 7, Житомир, 10008, Україна

У наш час штучні гніздівлі широко використовують для приваблення птахів у лісові насадження. Питанням практичної охорони птахів, перш за все, побудови штучних гніздівель присвячена значна кількість довідкової та методичної літератури, як зарубіжної так і вітчизняної [1, 3-6, 8].

Приваблення птахів в штучно створені гніздівлі, без сумніву, найбільш зручний, швидкий, недорогий і надійний засіб використання подарункової робочої сили птахів у боротьбі з шкочодчинними комахами [5-7].

Розвішавши штучні гніздівлі, ми примушували цих птахів гніздитися там, де вони нам особливо потрібні [4].

Проведення біотехнічних заходів з приваблення птахів-дуплегнізників у лісові насадження є невід'ємною частиною збереження екологічної цілісності лісових біогеоценозів в умовах інтенсивного ведення лісового господарства [8].

Для аналізу ефективності проведення біотехнічних заходів з приваблення комахоїдних птахів у лісові насадження ми обрали територію Тригірського лісництва за 20 км на південний-захід від м. Житомира, де щороку розвішують близько 50-60 штучних гніздівель.

У 2008 році у кварталах 2 і 3 вздовж дороги було розвішано 32 штучні гніздівлі. Насадження у місці розвішування - це пристигаючі соснові та дубові насадження із другим ярусом граба [2].

Під час огляду у 2009 році лише одну гніздівлю заселяла синиця велика (*Parus major*), у ще одній ми виявили гніздо вовчка лісового (*Dryomys nitedula*), а ще в одній джмелів (*Bombus*).

Іншим не менш важливим чинником розвішування гніздівель є їх відстань одна від одної. Для великої синиці відстань між гніздами двох пар повинна бути не менше 50-60 м, тільки дві пари уміщаються на гектарі лісу, а для сім'ї великого строкатого дятла потрібно 2-3 га лісу.

Описуючи розташування наших штучних гніздівель ми бачимо, що лише 8 гніздівель (25%) розташована на мінімально допустимій для синичників відстані один від одного, тобто теоретично тільки вони можуть бути заселені синицями великими.

Всі штучні гніздівлі приєднані до дерева за допомогою проволочи. Окремі з них під дією сили тяжіння та, можливо, від ослаблення самої проволочи похилилися і розміщені не вертикально, що також недопустимо. Таких гніздівель 12,5%. Можливий незначний нахил вперед та в боки, але ні в якому разі не назад. У такому випадку вода під час дощу буде залітати через льоток всередину гніздівлі. Іншими вадами є утворення тріщин в бокових частинах гніздівель – 3,1%, кришка відійшла від основи – 3,1%. Ці вади скоріш за все можна віднести до певних технологічних промахів під час як виготовлення гніздівель. Так і під час розвішування. Сумарний відсоток таких гніздівель становить 18,6%.

Таким чином уже на наступний рік після розвішування гніздівлі перестають виконувати свої функції.

Головною причиною такого ми вбачаємо відсутність догляду за шпаківнями зі сторони лісової охорони та неправильною конструкцією самих шпаківень. Під доглядом ми розуміємо очищення гніздівель з середини від залишків гніздування. Птахи повторно, при наявності минулорічного гніздового матеріалу селитися не будуть. Крім того у всіх шпаківнях верхня кришка не відкривається. Це само по собі унеможливає процедуру догляду за ними. Щоб підтвердити значення чистки шпаківень на заселення їх птахами, ми ранньою весною 2010 року провели очистку 7 гніздівель. Як наслідок всі вони були заселені птахами.

Під час огляду у 2013 році жодну гніздівлю не заселяли птахи. При перевірці восени у гніздівлях ми виявили вовчка лісового та соню горішникову (*Musccardinus avellanarius*). Із 32 гніздівель 8 (25%) стали повністю непридатними для оселення будь-яких видів лісової фауни. Решту деякий час будуть заселяти соні, перетинчастокрилі, використовувати птахи для ночівлі у зимовий період.

Для покращення роботи з приваблення птахів у лісові насадження пропонуємо: виготовляти штучні гніздівлі згідно рекомендацій, які відповідають певним видам птахів; проводити догляд за гніздівлями у лютому місяці; не перевантажувати насадження гніздівлями та вивішувати їх згідно біотопічної ситуації.

Література

1. Благосклонов К. Н. Охрана и привлечение птиц / К. Н. Благосклонов – М.: Просвещение, 1972. – 238 с
2. Генсірук С. А. Ліси України / Генсірук С. А. – [3-тє вид., доопрац. і розшир.] – Львів: Українські технології, 2002. – 496 с.
3. Грищенко В. Н. Практичні питання охорони птахів / В. Н. Грищенко // Чернівці, 1995. – 172 с.
4. Ильичев В. Д. Управление поведением птиц / В. Д. Ильичев. – М.: Наука, 1984. – 304 с.
5. Иноземцев А. А. Роль насекомоядных птиц в лесных биоценозах / А. А. Иноземцев. – Ленинград: ЛГУ, 1978. – 263 с.

«БІОЛОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ – 2014»: Збірник наукових праць V Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих учених і студентів. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І.Франка, 2014. – С.151-153

6. Иноземцев А. А. Птицы и лес / А. А. Иноземцев. – М.: Агропромиздат, 1987. – 302 с.
7. Королькова Г. Е. Влияние птиц на чисельность вредных насекомых / Г. Е. Королькова. – М.: АН СССР, 1963. – 127 с.
8. Формозов А. Н. Птицы и вредители леса / А. Н. Формозов, В. И. Осмоловская, К. Н. Благосклонов. – М.: МОИП, 1950. – 156 с.